

TAMMARA ŁEMPICKA

ZA KULISAMI

ANNIE PADDY

BOSZ

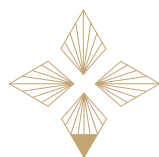

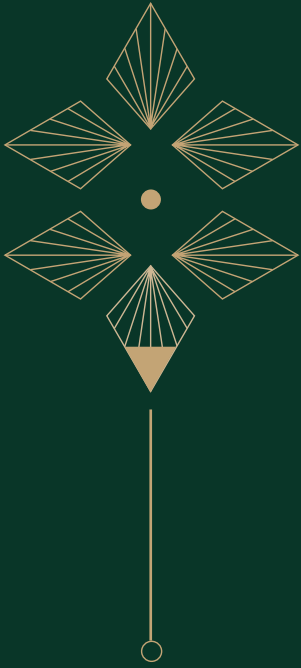
TAMARA ŁEMPICKA
ZA KULISAMI

ANNE PADDY

BoSz

WSTĘP

Tamara Łempicka kierowała się w życiu pasją, ambicją i niezłomnością. Te same motywy towarzyszą mi, gdy rozpoczynam swój pierwszy projekt jako autorka i historyczka sztuki badająca Tamarę Łempicką. Odkryłam ją wiele lat temu, gdy w 1994 roku Barbra Streisand sprzedawała obraz *Adam i Ewa*. Nie miałam wtedy pojęcia, że poznanie prac Tamary Łempickiej będzie początkiem niezwyklej podróży, która trwa już od ponad dwudziestu dziewięciu lat. Dzięki wiedzy, pomocy i przyjaźni jej wnuczki Victorii de Lempickiej oraz prawnucząt Marisy i Cristiny, Alaina i Michèle Blondelów, Barry’ego Friedmana, Gioii Mori, Laury Claridge, Marilyn Goldberg i wielu, wielu innych zostałam łaskawie przyjęta do grona, które określam mianem „drużyny Tamary”. Możliwość zdobywania, przekazywania i odkrywania nowych informacji o jej niesamowitej sztuce, życiu i dziedzictwie to dla mnie ogromny zaszczyt i przywilej.

Od czasu wystawy retrospektywnej, która odbyła się w 2004 roku w Królewskiej Akademii Sztuk Pięknych w Londynie, uczestniczyłam w siedemnastu wystawach zorganizowanych w kilkunastu krajach. Ciągłe badania, analizy i nowe odkrycia poszerzają nasz zasób wiedzy o Łempickiej. Tym samym wzrasta też świadomość niezwykłości tej kobiety, która wyprzedzała swoją epokę i z którą każdy musiał się liczyć. Tamara przeciwstawiała się światu, w którym się narodziła, wyszła z tego obronną ręką i stała się międzynarodową osobowością dwudziestego wieku, a zarazem jedną z najbardziej wpływowych artystek w historii.

Jak wielu, tak i ja miałam w swoim życiu okres, kiedy nie wiedziałam zupełnie nic o Tamarze Łempickiej. Zafascynowana secesją i stylem art déco naknęłam się na jej twórczość przypadkiem. Któregoś dnia dowiedziałam się,

że Barbra Streisand (moja kolejna idolka) wyprzedaje część swojej kolekcji sztuki. Kupiłam katalogi (które kosztowały zawrotne 75 dolarów!) i zaczęłam je wertować. Przewróciłam stronę i moim oczom ukazał się obraz... *Adam i Ewa*. Zaniemówiłam.

Nie były to jeszcze czasy aukcji internetowych, zadzwoniłam więc do domu aukcyjnego Christie's i ze słuchawką w dłoni czekałam na jedną z późniejszych licytacji. W tym momencie obraz sprzedano za 1,98 miliona dolarów. Konsultantka Christie's wykrztusiła jedynie: „O, Boże!!!”.

Naturalnie nie było mnie stać, aby wziąć udział w tej licytacji, ale to niepozorne wydarzenie zmieniło moje życie. W ten sposób zaczęła się moja przygoda z Tamarą. Było tyle wiedzy do zdobycia! Prawie trzydzieści lat później nadal stwierdzam, że jeszcze wiele chciałabym się o niej dowiedzieć.

Swoją pierwszą pracę autorstwa Tamary Łempickiej, *Portret dorosłej Kizette I*, kupiłam wraz z moim mężem Richardem w 1999 roku. Od

◆ *Dziewczyzna z bratkami*, ok. 1945,
olej na płótnie, 25,4 × 20,3 cm

◆ *Dziewczyzna z perłą*, pędzla
Johannesa Vermeera,
1665, olej na płótnie, 44,5 × 39 cm

tego czasu nasza kolekcja rozrosła się do ponad trzydziestu obrazów, rysunków, akwafort i oryginalnych zdjęć z każdej dekady życia Tamary. Zawiera także pokaźne archiwum najstarszych i najrzadszych katalogów wystawowych i dokumentów, jak również największy zbiór oryginalnych plakatów zapowiadających jej wystawy. Szczycimy się tym, że w numerze „Forbes Polska” z listopada 2022 roku zostaliśmy uznani za posiadaczy jednej z największych kolekcji dzieł tej artystki.

Zakup każdego elementu kolekcji miał swoje szczególne, wyjątkowe uzasadnienie. W 2001 roku zaoferowano nam *Dziewczynę z bratkami*. Pracę przepiękną, niewinną i zachwycającą. W 2009 roku skontaktowała się ze mną telewizja Nippon, aby wypożyczyć kilka obrazów na japońskie wystawy w Muzeum Bunkamura w Tokio i w Muzeum Prefektury Hyōgo w Kobe. Kurator poprosił o ten konkretny obraz, ponieważ kojarzył mu się z Vermeerem. Z Vermeerem? Nigdy nie studiowałam historii sztuki ani nie byłam w Europie, więc nie wiedziałam zbyt wiele o mistrzach holenderskiego malarstwa, nie wyłączając Johanna Vermeera i jego słynnej *Dziewczyny z perłą*. Dlatego zaczęłam się zastanawiać, czy obrazy Tamary to coś więcej niż tylko ilustracje. Okazało się, że za różnorodnymi modelkami i obiektami jej prac kryją się różnorodne inspiracje. Od tej pory, uzbrojona w nową wizję i wiedzę, połączone z moimi isticie sherlockowskimi zdolnościami detektywistycznymi, postanowiłam odkryć te wszystkie historie i podzielić się nimi w książce *Tamara Łempicka. Za kulisami*.

Chciałabym wyrazić szczególną wdzięczność mojemu mężowi Richardowi, który tak jak ja jest zafascynowany Tamarą i wspiera moje przejawy obsesji wszystkim, co związane jest z Łempicką. Chcę też podziękować obu naszym rodzinom i naszym przyjaciółom, którzy cierpliwie wysłuchiwali dziesiątek historii, nawet jeśli słyszeli je już wcześniej. Chcę również powiedzieć, że nie podołałabym zadaniu bez pomocy drużyny Tamary i wszystkich innych osób, które poświęciły swój czas, przekazując mi swoją wiedzę i wiadomości, abym następnie ja mogła podzielić się nimi z Czytelnikiem.

◆ *Stonkowy kapelusz*, 1930,
olej na desce, 35 x 27 cm

Po powrocie do Paryża miała modeli na zawołanie. Posypały się zlecenia. Niezmiennie cudowna córka Tamary, Kizette, pod względem urody wykapaną matką, stała się głównym tematem jej obrazów i jedną z ulubionych modelek.

Podczas przechadzki po Lasku Bulońskim spotkała modelkę, którą się zauroczyła i którą znamy obecnie jako Rafaëłę. Był to punkt zwrotny w życiu Łempickiej, a także jej karierze. Pełne pasji i artyzmu portrety Rafaëli są uważane za jedne z najlepszych aktów dwudziestego wieku. Rok później w życiu rodzinnym malarki nastąpiły zmiany, a jej życie artystyczne stało się obiektem znacznie większego zainteresowania.

W 1928 roku, gdy jej małżeństwo przeżywało poważny kryzys, a Rafaëła odeszła, Tamara przez sztukę dawała upust swym emocjom. Namalowała wówczas portret męża (który być może zamierzał już opuścić jej życie) z kapeluszem w ręku. Nie poddawała się. Zlecenia od innych klientów,

◆ Dziewczęta, ok. 1930,
olej na desce, 35 × 27 cm

którzy już wcześniej kupowali jej dzieła, dr. Pierre'a Boucarda i barona Raoula Kuffnera, zapewniały jej niezależność finansową. Baron Kuffner okazał się być miłośnikiem nie tylko jej sztuki...

Kolejne zlecenie od Amerykanina Rufusa T. Busha wystrzeliło karierę Tamary na zupełnie inny poziom. Robiło się o niej coraz głośniej, aż wreszcie w 1929 roku została zaproszona na swoją pierwszą wystawę w Polsce, a także na prestiżową Międzynarodową Wystawę Malarstwa w Instytucie Carnegie w Pittsburghu.

Łempicka знаła wartość reklamy i zawsze korzystała z okazji, by znaleźć się w centrum uwagi fotoreporterów. W tamtych czasach pełnili oni funkcję mediów społecznościowych.

Gdy nadciągał koniec lat trzydziestych i klimat polityczny zaczął się zmieniać, artystka straciła rezon. Poznała to uczucie już wcześniej i zdawała sobie sprawę, że nie jest dobrze. Powiedziawszy rodzinie i znajomym, że wspólnie

IRA PERROT

Pierwsze obrazy Tamary były ogromne, bliskie rozmiarów rzeczywistych. Malowanie modeli odzwierciedlało umiejętności, jakie nabyła podczas kursów u André Lhote'a w Académie de la Grande Chaumière.

Ira Perrot była sąsiadką Tamary przy rue Guy de Maupassant i idealną kandydatką dzięki swym ciemnym rudo-czarnym włosom, wyrazistym rysom twarzy, zniewalającym piwnym oczom i porcelanowej karnacji. Bardzo zaprzyjaźniła się z Tamarą i prawdopodobnie była jej pierwszą kochanką. Zainspirowała więcej portretów niż ktokolwiek inny, włączając w to nawet córkę Tamary, Kizette. Ten portret jest jednym z pierwszych dwóch, jakie artystka ukończyła z zamiarem sprzedaży lub wystawienia w celu finansowego wsparcia rodziny.

Modelka siedząca obok własnego portretu to rzadki widok – na zdjęciu widzimy Irę Perrot oraz jej podobiznę. Warto zwrócić uwagę, że płótno na sztaludze Łempickiej jest znacznie większe niż gotowy obraz znany dzisiaj. Po pewnym czasie Tamara powróciła do niego, centralizując modelkę i zmniejszając jego rozmiary, aby to portretowana osoba zajmowała najważniejsze miejsce – był to klasyczny rys jej ewoluującego stylu. Jak podaje książka *Kizette Passion by Design*, wydana w 1987 roku¹, Tamara powiedziała, że w 1930 roku gwałtownie zerwała kontakty z Irą Perrot i prawie się na ten temat nie wypowiadała. Dziś wiemy, że nie do końca była to prawda. Był to prawdopodobnie pierwszy obraz wystawiony przez Tamarę na Salonie Jesiennym w 1922 roku, a zarazem zwiastun jej przyszęłego sukcesu. Kupiła go Blanche Cheyrou, która była pierwszą kolekcjonerką dzieł artystki, a malowidło pozostawało w jej rodzinie aż do 1993 roku, kiedy cała

1 Polskie wydanie:
Tamara Łempicka.
Projekt artystka,
Wydawnictwo
Bosz 2023.

kolekcja została sprzedana. Po raz ostatni obraz został zaprezentowany publicznie w Pinacothèque de Paris w 2013 roku.

Kobieta w czarnej sukience prezentuje zupełnie inny wygląd modelki, co widoczne jest na zdjęciu z paryskiego Studia V. Henry. Co ciekawe, *Portret młodej kobiety w niebieskiej sukience* pokazano na Salonie Jesiennym w 1925 roku, natomiast *Kobietę w czarnej sukience* na Salonie Jesiennym rok później. Obydwie prace to całkowicie odmienne podobizny Iry Perrot.

Ira nie tylko była piękna i podążała za modą, ale także pochodziła z zaможnej rodziny. Chociaż obie kobiety były sobie bliskie, portrety przedstawiające Irę niekoniecznie sugerują osobistą czy emocjonalną więź między artystką i modelką, w przeciwieństwie do niektórych innych obrazów Tamary. Zdjęcie Iry wykonane przez Arnala stanowiło wzór do *Muzykantki* – z fotografii odtworzone zostały rysy, wyraz twarzy oraz fryzura modelki. Występują także podobieństwa pomiędzy długimi, smukłymi palcami Iry i innych modelek Łempickiej.

◆ Ira Perrot przed swoim portretem, 1922

◆ *Portret młodej kobiety w niebieskiej sukience*, 1922, olej na płótnie, 63 × 53 cm

ROSYJSKA TANCERKA

Wczesne portrety Tamary były zwykle pełne barw i inspirowane ludźmi oraz wydarzeniami wokół niej. W 1910 roku, podczas odwiedzin u ciotki Stefy Stifter w Petersburgu, miała okazję uczestniczyć w życiu kulturalnym, oglądała przedstawienia baletowe i teatralne. Kostiumy do rosyjskiego baletu były w tamtych czasach najbardziej okazałe i wykwintne, bowiem tworzyli je najślynniejsi i najbardziej rozchwytywani projektanci na świecie. Często ich część stanowiły fantastyczne nakrycia głowy i misterne zdobienia wykonane z kamieni szlachetnych, dzięki czemu zachwycały widzów od pierwszego rzędu na widowni aż po najdalsze miejsca na balkonach.

Portret *Rosyjska tancerka* nie był znany aż do około 2006 roku. Nie ma na nim podpisu, jak na wielu początkowych obrazach Tamary, ani daty, chociaż wiadomo na pewno, że powstał między 1922 a 1925 rokiem. Kupił go prywatny kolekcjoner z Francji, który następnie sprzedał płótno w 2022 roku. Obecnie obraz znajduje się w stałej kolekcji polskiego biznesmena i kolekcjonera, Marka Roeflera, w jego Muzeum Villa la Fleur w Konstancinie-Jeziornie.

◆ *Rosyjska tancerka*, ok. 1924,
olej na płótnie, 81 × 60 cm

KOBIETY W KĄPIELI

Kobiety w kąpeli (1929) to jeden z największych i najbardziej złożonych kilkusobowych aktów Tamary Łempickiej. Jej poprzedni obraz *Rytm* (1924) nawiązuje do słynnego klasycznego motywu ukazanego w *Łażni tureckiej* Jeana Auguste'a Dominique'a Ingesa, pracy powstałej między 1852 a 1862 rokiem.

Późniejsza interpretacja Tamary przedstawia aż siedem modelek. Żadnej z nich nie udało się rozpoznać z wyjątkiem jednej w prawym dolnym rogu na pierwszym planie. Widzimy ją również na wcześniejszym *Portrecie młodej damy* (1928). Jej wyrazisty profil i nagie ramiona sugerują, że jest to studium do jednej z postaci na obrazie *Rytm*. W tym czasie Łempicka dużo malowała i można przypuszczać, że inne zlecenia lub inspiracje często odrywały ją od pracy nad obrazem. Wyjaśniałoby to, dlaczego ogromna scena pozostała częściowo niedokończona i niepodpisana. Zarówno studium, jak i gotowe dzieło pozostały niesprzedane i nie wystawiano ich za życia Tamary, a pieczęć autentyczności zyskały dopiero po jej śmierci.

◆ *Portret młodej kobiety*, ok. 1928, olej na płótnie, 27 × 22 cm

◆ *Kobiety w kąpieli*, 1929,
olej na płótnie, 89 × 99 cm

RAFAËLA

Portrety Tamary Łempickiej nabrały znamion dzieł kultowych. Jednym z najbardziej uderzających aktów jest *Marzenie*, obraz zatytułowany pierwotnie *Rafaëla na zielonym tle*. Powstał w 1927 roku zainspirowany jej modelką

i kochanką o tym samym imieniu. Artystka odkryła Rafaëłę w Lasku Bulońskim w Paryżu i poprosiła ją o pozowanie.

Pięć obrazów autorstwa Tamary przedstawiających pozującą Rafaëłę zaliczamy dziś do najważniejszych jej dzieł. *Różowa tunika*, *Piękna Rafaëla*, *Piękna Rafaëla na zielonym tle*, *Akt leżący z książką* oraz *Marzenie* udowadniają, że Łempicka była mistrzynią w oddawaniu piękna kobiecego ciała. Wyraźnie widać jej fascynację Rafaëłą. Na innych aktach przedstawiających nieznaną modelkę nie znajdziemy już tej samej ogromnej uwagi poświęconej cieniowaniu i gładkości skóry. Z kolei portrety innej kochanki, Iry Perrot, zawsze ukazują ją w ubraniu.

◆ *Marzenie*, 1927,
olej na płótnie, 81 × 60 cm

◆ *Różowa tunika*, 1927, olej na płótnie, 73 × 116 cm

Łempicka sprzedała wszystkie wizerunki Rafaëli, w przeciwieństwie do wielu obrazów, z którymi czuła się szczególnie związana i które zatrzymała dla siebie. Być może w ten sposób pożegnała się z uczuciami do Rafaëli. Artystka zawsze twierdziła, że nigdy nie знаła nazwiska Rafaëli, chociaż często znajdujemy inne informacje na ten temat. Jedyna wzmianka o jej nazwisku pojawia się w powieści. Na podstawie jej rozmów z Tamarą możemy przypuszczać, że była prostytutką, ale jej historia sprzed romansu z malarką i po nim jest nieznana. Pojawiła się w życiu Łempickiej równie tajemniczo, jak z niego zniknęła, wybrawszy bardziej tradycyjny i stabilny związek od tego, który mogła jej zaoferować Tamara. Łempicka zapewniła Rafaëli trwałe miejsce w historii sztuki – już zawsze zostanie ona zapamiętana jako bohaterka jednych z najdoskonalszych aktów XX wieku.

◆ *Portret młodej kobiety przy kwadratowej kolumnie,*
ok. 1931, olej na płótnie, 100 × 51 cm

ARLETTE BOUCARD Z KALIAMI

Obraz jest wart więcej niż tysiąc słów, a obraz w obrazie jeszcze więcej. Nie wielu artystów przykłada tak dużą wagę do detali jak Tamara Łempicka. Wielokrotnie korzystała z modeli obecnych w jej pracowni, ale gdy raz kogoś namalowała, pozostawał w jej pamięci na zawsze i mogła go w każdej chwili przywołać na potrzeby innego obrazu. Tak też się stało w przypadku Arlette Boucard, urodziwej i niezwykle fotogenicznej młodej blondynki, którą artystka portretowała wcześniej na zlecenie jej ojca, dr. Pierre'a Boucarda.

Tamara była też fanką kalii. Zwykle znajdowały się w jej domu, a często także na jej martwych naturach. Na obrazie *Arlette Boucard z kaliami* (1931) łączy prostą aranżację kwiatów z czarno-białą fotografią na stoliku. Arlette spogląda tu nieśmiało zza kwiatów, jak gdyby się za nimi ukrywała. Tamara znowu zastosowała tylko odcienie bieli i czerni, aby wiernie oddać zdjęcie. Jest matowe, oprawione w ramkę z etykietą pod lewym rogiem.

◆ Tamara Łempicka w obiektywie Studia Lorelle,
1928, czarno-biała fotografia

◆ *Portret pani M., 1932,*
olej na płótnie, 100 × 65 cm

BRACIA I ARTYŚCI

Architekt Robert Mallet-Stevens był jednym z najbardziej pożądanym projektantów lat trzydziestych. Adrianna, siostra Tamary, była jedną z pierwszych licencjonowanych architektek w Paryżu i pierwszą kobietą, która dla niego pracowała. Budynek wielorodzinny przy 7 rue Méchain stanowił nie tylko najnowocześniejsze osiągnięcie art déco, ale także jedną z najmodniejszych miejscówek na Montparnassie. Dzięki otwartemu dwukondygnacyjnemu układowi każdego mieszkania z ogromnymi oknami nadawał się wręcz idealnie dla cyganerii, która wykorzystywała go jako mieszkanie i pracownię.

Wszyscy artyści w Paryżu znali się nawzajem. Malarze nie spotykali się jedynie z innymi malarzami, ale nawiązywali kontakty z wszystkimi twórcami tamtych czasów. Pisarze, rzeźbiarze, muzycy, projektanci mody i aktorzy nieustannie wymieniali swoje pomysły, śledząc przy tym światowe trendy. Do grona tych artystów należeli między innymi bliźniacy: Jan i Joël Martel. Ich

◆ *Podwójny portret mężczyzny z profilu (Portret Jana i Joëla Martelów), ok. 1931, węgiel na papierze, 80 × 59,6 cm*

BLASK

Lata trzydzieste to najbardziej twórczy okres w życiu Tamary Łempickiej. Dostawała coraz to nowe zamówienia, a zlecenia na okładki do „Die Dame” były wisienką na torcie. Pokazała swoje prace na dwóch, trzech corocznych Salonach, była doskonale rozpoznawalna i cieszyła się dobrobytem. W tym okresie uwidoczniły się ewoluujące trendy i motywy. Jej obrazy stały się bardziej symboliczne niż realistyczne. Jeden z nowych elementów, futurystyczna fryzura, wyróżnia się drobnymi gładkimi kędziorkami opadającymi kaskadą wokół twarzy. Każda rysa twarzy modela jest bardziej uwypuklona i wyrazista.

Obraz zatytułowany *Bachantka*, zaprezentowany na Salonie Niezależnych w 1933 roku wystawiono na sprzedaż za 3 tysiące franków. Tytuł jasno nawiązuje do mitycznego motywu kobiet zwanych bachantkami, które czciły Bachusa, rzymskiego boga rolnictwa, wina i płodności. Kiście winogron we włosach są krystaliczne i równie realistyczne co owoce na klasycznych martwych naturach Tamary z lat późniejszych. Połyskują tą samą półprzezroczystą zielenią co oczy, skąd mógł się wziąć późniejszy tytuł obrazu: *Blask*.

Przed sprzedażą do prywatnej kolekcji zaprezentowano go publicznie tylko raz, w 1933 roku. Jedną z jego właścicielek była Sandra Moss, była żona producenta muzycznego, Jerry’ego Mossa, który jest również wielkim wielbicielem sztuki Tamary. Obraz sprzedano ponownie w 2020 roku w Sotheby’s w Nowym Jorku i obecnie znajduje się w kolekcji Rowlanda Weinsteina w jego galerii w San Francisco. To rzadko widywane dzieło pojawiło się na wystawie *Tamara Łempicka* w Muzeum Narodowym w Krakowie w 2022 roku.

◆ *Blask*, ok. 1932,
olej na desce, 35 × 27 cm

WYSTAWA W PITTSBURGHU

Powód wyjazdu Tamary Łempickiej do Stanów Zjednoczonych w 1929 roku był dwojaki. Główną motywacją finansową było niedawne zamówienie od Rufusa T. Busha na portret jego narzeczonej. Kolejnym powodem było zaproszenie do pokazania prac podczas 28. Dorocznej Międzynarodowej Wystawy Malarstwa w Instytucie Carnegie w Pittsburghu. Miała to być jej pierwsza oficjalna wystawa w Stanach Zjednoczonych.

Umieszczono ją w dziale polskich artystów i przydzielono jej trzy miejsca. Starannie wybrała prace i zdecydowała się na *Portret dr. Boucarda*, *Marzenie* i *Kizette na balkonie*. Jury nie przyznało jej żadnej z nagród, a krytycy sztuki

nie okazali litości, twierdząc, że wśród twórców zaproszonych do udziału zabrakło wielu najważniejszych nazwisk.

Wkrótce po otwarciu wystawy magazyn „Time” opublikował artykuł, w którym (w ostatnim akapicie) wspomniał z uznaniem o Tamarze:

◆ Wystawa w Carnegie Institute, 1929, czarno-biała fotografia

◆ *Portret doktora Boucarda*, 1928,
olej na płótnie, 135 x 75 cm

„Wielu malarzy pozostaje nieznanymi w Stanach Zjednoczonych, a wśród nich Tamara Łempicka, która przyciągnęła sporo uwagi swym monochromatycznym szarym *Portretem doktora Boucarda* wykonanym pedantycznie, niemal maszynowo. Łempicka to Polka mieszkająca w Paryżu”¹⁵.

Dr Pierre Boucard, jeden z największych kolekcjonerów sztuki Tamary, jak wiemy, zamówił u niej jeszcze portrety swojej żony i córki Arlette. Bezpośrednio od artystki kupił także wiele innych jej obrazów.

15 *Pittsburgh's 28th*,
„Time”, 28.10.1929.

◆ Kompozycja w atelier, 1941,
olej na płótnie, 50,8 × 61 cm

W 2011 roku Anjelicę, Jacka Nicholsona oraz wielu innych kolekcjonerów i muzea poproszono o użyczenie obrazów na wystawę *Tamara de Lempicka – Regina del Moderno* w Complesso del Vittoriano w Rzymie. Przygotowania do wydarzenia trwały od lat i była to jak dotychczas największa wystawa indywidualna artystki prezentująca ponad 150 prac jednocześnie. Wówczas obydwie obrazy pokazano publicznie po raz pierwszy i ostatni. Wkrótce potem, w 2012 roku, Huston sprzedała je w Sotheby's w Londynie, zyskując znacznie więcej, niż zapłacił za nie Jack Nicholson dwadzieścia siedem lat wcześniej. Anjelica może nie jest już ich właścicielką, posiada za to ukochaną parę kolczyków, które należały kiedyś do Tamary.

SIR TIM RICE

Historia dzieła sztuki może obfitować w nieprzewidywalne zakręty i zwroty akcji. Zmiana właściciela przypomina zmianę warty. Kolekcjonerzy mogą przez całe życie polować na konkretny obraz, a czasami ślepy los sprawia, że materializuje się on w niemal magiczny sposób.

W połowie lat dziewięćdziesiątych Sir Tim Rice, autor tekstów piosenek i twórca najwspanialszych musicali dwudziestego wieku, nie znał

◆ Piękna Rafaëla, 1927,
olej na płótnie, 65 × 92 cm

uzupełniały również inne ówczesne dzieła sztuki. Na wystawie pojawiło się unikatowe Bugatti T40, wypożyczone z Auto-Muzeum Jan & Maciej Peda, które przypomina model ze słynnego *Autoportretu w zielonym bugatti* z 1929 roku.

We wrześniu kolekcja z Muzeum Villa la Fleur wróciła na swoje miejsce i została zaprezentowana w nowej przestrzeni wystawienniczej w Villi Granke podczas wystawy *Tamara Łempicka a art déco*. Prywatne muzeum należące do Marka Roeflera wypożyczyło także prace z europejskich muzeów i prywatnych kolekcji z Polski i Stanów Zjednoczonych. Artur Wiński i Katarzyna Mieczkowska wydali książkę pod tytułem *Tamara Łempicka a art déco. Tradycja i nowoczesność* towarzyszącą wszystkim trzem wystawom.

Jednocześnie Muzeum Narodowe w Krakowie zaprezentowało niemal czterdzieści prac, w tym obrazy z francuskich muzeów poprzednio pokazane w Lublinie. Ponadto wystawa obejmowała sporo dzieł użyczonych przez prywatnych kolekcjonerów z Europy i Stanów Zjednoczonych. Jej kuratorem był Światosław Lenartowicz, a obraz *Blask* był wystawiony publicznie po raz pierwszy od 1933 roku.

Obydwa wrześniowe wydarzenia były największymi prezentacjami twórczości Tamary od wystawy w Rzymie w 2011 roku. Rok 2022 zdecydowanie

◆ Wystawa w Muzeum Narodowym
w Krakowie, 2022

◆ Wystawa w Muzeum Narodowym
w Lublinie, 2022

należał więc do Łempickiej. W czasie wszystkich trzech wystaw niemal 300 000 odwiedzających miało okazję zobaczyć 115 jej oryginalnych dzieł, 20 fotografii i przedmioty osobiste, z których wiele ujrzało światło dzienne po raz pierwszy.

Tamara zawsze uważała Polskę za swoją ojczyznę. Jej marzenia, by tu powrócić i by znaleźć się w prestiżowych muzeach obok najznamienitszych, ziściły się w czerwcu 2023 roku. W wyniku bezprecedensowego, historycznego zwrotu wydarzeń Muzeum Narodowe w Lublinie zakupiło byłą kolekcję Victora Manuela Contrerasa. Dwanaście obrazów i sześć prac na papierze należało do jego zbioru od śmierci Łempickiej w 1980 roku. To jak dotychczas największy pojedynczy zakup dzieł artystki. Zorganizowano negocjacje, a fundusze pochodziły z rezerwy ogólnej premiera Mateusza Morawieckiego. Transakcję wsparł Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego przy udziale dyrektor Katarzyny Mieczkowskiej.

Stałą ekspozycję nowej kolekcji zainaugurowała wystawa *Tamara Łempicka – ponad granicami*, którą otwarto 23 czerwca 2023 roku i która obejmuje również eksponaty wypożyczone od spadkobierców Tamary Łempickiej i z innych polskich muzeów.

SPIS TREŚCI

5	Wstęp
8	Gdyby obrazy mogły mówić
13	Dziennik w kolorze
14	Irena Kleinman
15	Constantin Stifter
16	Ira Perrot
21	Cygańska wróżka
23	Czytająca rudowłosa
25	Kapelusz w kratkę
29	André Gide
30	Ulica w nocy
32	Irena z siostrą
34	Ludmiła Dekler – siostra Ireny
36	Smutek
38	Bibi Zogbé
40	Rosyjska tancerka
42	Dwie martwe natury
44	Baronowa Renata Treves
46	Markiz d’Afflitto
49	Rytm
51	Dwie małe dziewczynki z kokardami
52	Perspektywa
54	Akt I
56	Guido Sommi

58	Modele
60	Książę Eristoff
62	Kobiety w kąpiel
64	Grające w karty
66	Jego Cesarska Wysokość Wielki Książę Gabriel Konstantynowicz
68	Rafaëla
70	Pomarańczowy szal
71	Znużenie
73	Kobieta z książką
75	Baron Kuffner
78	Akt z gołębiem
79	Nana de Herrera
82	Muzykantka
85	Kizette w różowej sukience
87	Mirt
89	Nie tylko malarka
90	Arlette Boucard
94	Tadeusz Łempicki
98	Drapacze chmur
99	Autoportret
102	Portret pani Bush
105	Saint Moritz
106	Szkic postaci na złotym tle
109	Kobieta w żółtej sukni
111	Portret pani Allan Bott
113	Śpiąca kobieta
115	Telefon
117	Pani Boucard
119	Adam i Ewa
121	Kobieta i żagle
123	Uchodźcy
125	Młoda kobieta przy kwadratowej kolumnie
127	Arlette Boucard z kaliami
129	Pierre de Montaut

131	Portret pani M.
133	Bracia i artyści
135	Polka
137	Suzy Solidor
139	Mademoiselle Poum Rachou
141	Król Alfons XIII
144	Blask
146	Gino Puglisi
148	Matka przełożona
152	Joanna d’Arc
154	Wiejska dziewczyna z dzbankiem
155	Przed burzą
156	Modlitwa
158	Zuzanna w kąpielu
160	Młoda kobieta ze złożonymi rękami
162	Louisanne Kuffner
165	Ucieczka
168	W operze
171	Martwa natura z Dianą
173	Muszla
175	Rękawiczki
177	Perły
178	Twarz filmowa
180	Elsa Schiaparelli
182	Ametyst
184	Wenecja
186	Kwiaty i posąg
187	Pory roku
190	Tors
192	Rita Gam
193	Kobieta w kapeluszu
194	Babcia
196	Trompe l’œil
197	Martwa natura

198	Florentynka
199	Surrealizm
200	Botticelli
202	Mądrość
204	Abstrakcje
206	Róże w wazonie
207	Dwie klęczące postaci
208	Młodzieniec z książką
210	Portret Kizette
212	Jacques Rosselli
214	Françoise Sagan
216	Pomarańczowy turban
218	Ocean
220	Książki i klucze
222	Zwierzęta
224	Nowe nazwisko w świecie sztuki w Houston
226	Tamara w różowej sukni Givenchy
227	Matka i córka
229	Lednicka i Łempicka
231	Victor Contreras
233	Barchan
235	Joffé
237	Madame d'Ora
239	Willy Maywald
240	Mikołaj W. Orłow
242	Hollywood i galerie Juliena Levy'ego
245	La Bottega di Poesia
248	Wystawa w Pittsburghu
250	Poznań
253	Galeria André Weila
254	Galeria Ror Volmar
255	Alain Blondel
258	Gioia Mori
262	Laura Claridge

265	Wystawy
275	Pierwsi kolekcjonerzy
278	Donna Karan
280	Kolekcja Pinhasa
282	Wolfgang Joop
285	Barbra Streisand
288	Madonna
291	Jack Nicholson
293	Anjelica Huston
295	Sir Tim Rice
297	Patty i Jay Baker
299	Marek Roefler i Muzeum Villa la Fleur
302	Henryk Bury
304	Tamara: A Living Movie
308	Opowieść o dwóch pierścionkach
310	Van Cleef & Arpels
311	Lempicka – A New Musical
313	Filmy dokumentalne o Tamarze Łempickiej
315	Tamara wraca do Polski
318	Rodzina i dziedzictwo
321	Bibliografia

Tamara Łempicka. Za kulisami to fascynująca podróż przez kulisy powstania wielu spośród najświetniejszych obrazów mojej prababki, która do dziś pozostaje trzecią najdroższą malarką w historii. Kogo malowała Tamara? Czym się kierowała? Jak potoczyły się losy jej modelek, modeli i obrazów? Książka odkrywa wiele sekretów, a jej autorką jest jedna z najbardziej zagorzałych kolekcjonerek, wielbicielek i archiwistek Łempickiej, Anne Paddy. Zyskała ona znaczącą pozycję w „drużynie Tamary”. Zawsze chętnie użycza swą cenną kolekcję dzieł na ważne wystawy na całym świecie i pomaga promować sztukę i dziedzictwo artystki wśród fanów oraz nowych pokoleń, które dopiero ją poznają. Książkę powinni koniecznie przeczytać wszyscy miłośnicy Tamary Łempickiej, a także każdy, kto chce dowiedzieć się więcej o tej ikonie sztuki.

Marisa de Lempicka, założycielka/dyrektor generalna Tamara de Lempicka Estate

Jak mawia przysłowie, obraz wyraża więcej niż tysiąc słów. W tym bogatym zbiorze esejów Czytelnik odkryje kontekst, tajniki i przesłanie niektórych spośród ponad 500 obrazów autorstwa Tamary Łempickiej. Publikację dopełniają zaskakujące nowe informacje.

Czytelnika z pewnością zachwyci ta barwna, pasjonująca, przepięknie wydana książka napisana przez kolekcjonerkę, badaczkę i autorkę tekstów w mediach społecznościowych, Anne Paddy.

Victoria de Lempicka, wnuczka Tamary Łempickiej

